

**A Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség II. Konferenciája – Nádasy Kálmán
hozzászólása – 1951. október 13.**

Nádasy Kálmán, az Állami Operaház főrendezője felszólalásának vázlata Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség II. Konferenciáján, amelyben többek között a pártosságról, a sematizmusról és a drámairodalom fejlődéséről beszél. A dokumentum értéke ritkaságában rejlik. Nádasy semmit nem írt le, semmit nem engedett rögzíteni.

A dramaturgiai referátum vázlata.

I. *(Bevezető)*

- A drámai közlés mint a művészet legelementárisabb hatású formája
- A drámatörténet három nagy korszaka (görög dráma, Shakespeare dráma, és a lírai, epikai és drámából szintézisként kialakuló új népdramai műfaj): a szovjet filmkorszak kezdete, amelyben most vagyunk. Az új drámai műfaj nem szünteti meg azokat az elemeket, amelyből keletkezett, hanem ellenkezőleg visszasugárzás révén ezek külön-külön is új virágzásba kezdenek. Történelmi analógiák, lásd az opera keletkezése az 1600-as években. A lehanyatló énekkari kultúra, a születésnek induló zenekari kultúra és az olasz pásztori költészet szintéziséből új műfaj születik. Kortársak attól félnek, hogy megsemmisíti a keletkezéséhez fölhasznált elemeket. Ehelyett néhány zavaros év után a föl szabaduló egyéniség szerepének hangsúlyozása a zenedrámában (zenésmonológ, ária) visszahatólag megtermékenyíti a prózai dráma fejlődését (Shakespeare mit tanult a Londonban szereplő olasz operatársulatoktól: Szentivánéji álom, Vihar szerkezete, a szabad egyéniség hangsúlya, zenekari muzsikában, kórusokban, lírában: angol líra.)
- A szovjet népi filmdráma hatása korunk drámai művészetére.
- A magyar drámai műfajok fejlődésének új állomása /lírai, drámai, zenei és képzőművészeti hagyományaink teljesen új szintézisének kezdete és lehetőségei és az új népdramai műfajok visszahatásának lehetőségei az elemekre, amikből kép-

II. *(A jelenlegi helyzet.)*

- Hogyan jutottunk el a pártossáig? (Két éve: „tartalom van a hangsúly”)
- Ha elfogadott elv (mennyre?) Ezt a hadállást nem lehet elhagyni.
- Most a sematizmus a főveszély /nagy eredmény, hogy idáig eljutottunk...
- Mit várunk tehát drámai művészetünktől? (Prózai, zenedrámáktól, filmjeinktől.)
- Tartalmatlan forma, formátlan tartalom (pártos művészet, tehát harc és igaz, de hatástalan, ha művészileg formátlan, sematikus. Pártos tartalom érzelmeken át kifejezve. Gondolati és érzelmi elemek egyensúlya.)
- Miben jelentkezik az eszméknek érzelmeken át való kifejezése? /a dráma élő embereket ábrázoljon művészi nyelven, művészi formában, *tehát szerves formában!* Színpad és film specifikumainak hatáselemzése: színészi játék, díszlet, filmi képanyelv stb.

III. *(Eszmei mondanivaló.)*

- Mi az eszmei mondanivaló? (Ez nem új követelmény, klasszikusok mondanivalója. Mi mégis az új benne? Mit követelünk ma?)
- Mit ért el a magyar dráma, film ezen a téren? (Példák. Népi demokráciánk konfliktusainak egész tárháza az írók rendelkezésére. Még nem használjuk ki eléggé. Paraszti témák,

viszonylagos gazdagság. Filmen gyengébben. Munkásság élete színházainkban szegényen, filmen gazdagabban. Antiimperialista téma, komoly lemaradás. Békeharc alig látható. Új feladatok: a kollektivitás eszméjét tudatosító ember új viszonya a kollektív tulajdonhoz. Érzelmi hozzáállás, szeretet hősiesség.)

- Lényeg: az új ember megteremtése. (A drámai mű szereplőiben és ennek visszahatása révén a közönségben a nézőben.)

- A drámai hős kérdése. (Pudovkin megjegyzései. Egyelőre beláthatatlan átalakulás kezdetén állunk. Szükséges feltétel-e az egyetlen hős? (*Donyeci bányászok*) Meg kell mutatni a mostani pillanatban hiteles átalakuló embert is, perspektívában a jövőben kialakulóval együtt. (Szocialista romantika.)

- Helyes út megtalálása. /Szovjet példák tanulmányozása, Pudovkin tanácsai. A magyar művészet hatalmas eszmei tartalékai a múltból.

IV. (*A sematizmus kórképe.*)

- Pánik a sematizmus tisztázatlan kérdései körül. Komoly elméleti tanulmányokra van szükség. Bizonytalanság a művészek közt. Tehát nem kell pártosság? Visszatáncolás.)

- Író és dramaturgiák viszonya ebben a kérdésben. (Kert és kertész hasonlata. Ennek kapcsán: miért rendező referál erről a dramaturgiai kérdéstről?)

- Nyelvi sematizmus. (A dialógus fontossága. Szeminárium vagy írói forma?)

- Párt-útmutatások sematikus értelmezése. (Révai a házasságról: három film a házasságról.)

- Helytelen aktualizálás-értelmezés. /Felszabadult föld: földosztás.

- Dokumentum anyag fölületes ismerete: újságból. (Mérgezési motívum egyszerre két színdarabban is. Nem tipikus.)

- Tématerv és író találkozási pontja. (Miről kellene írni?)

- Mit várnak a rendezők a drámaíróktól? (Ténymegfigyelés.) Az ember belső világának ismerete. Gondolkodás és szenvedélyek harca. Kulturáltság: a művészet eddig elért eredményeinek, mint lépcsőnek fölhasználása.)

V. (*Nemzeti forma kérdése.*)

- Nyelv, nyelvi hagyományok. (A nagy magyar líra erőforrásai.)

- A zenésszínház. (Fejlődése a lírából és a drámából. A zene, mint a popularizáció eszköze az operett. Indulati és érzelmi aktivizálás.)

VI. (*Út a tömegekhez.*)

- Dráma, film, zenésszínház, mint a nép valóságának és vágyainak ábrázolója./

- Film és színház a kultúrforradalomban.

Jelzet: MNL OL P 2143-86. tétel – 1951.

A felszólalás géppel írt szövege, aláírás és utólagos betoldások nélkül.